

РОЗДІЛ ІІІ СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 303.62:027.7

*С. В. Назар'єва,
заступник директора НБ МДУ*

Оцінювання рівня обізнаності користувачів бібліотеки з принципами академічної доброчесності

Розглянуто результати опитування учасників науково-методичного семінару, що був проведений співробітниками інформаційно-бібліографічного відділу наукової бібліотеки МДУ для студентів і викладачів ДонДУУ, як приклад моніторингу наданих інформаційних та бібліотечних послуг

Ключові слова: *бібліотека ЗВО, академічна доброчесність, опитування.*

Сучасна бібліотека ЗВО повинна оперативно реагувати на потреби користувачів. Для отримання зворотнього з'язку бібліотека регулярно проводить моніторинг наданих інформаційних та бібліотечних послуг, що дозволяє своєчасно коригувати роботу закладу.

26 вересня 2019 р. співробітниками наукової бібліотеки для студентів і викладачів ДонДУУ було проведено науково-методичний семінар в рамках проекту центру Window on America Mariupol з професійної, навчально-методичної й інформаційної підтримки переміщених університетів. Проект був реалізований центром «Вікно в Америку» в партнерстві з Дніпропетровською обласною науковою бібліотекою, громадською органі-

зацією Асоціація «Інформатіо-Консорціум» за підтримки Посольства США в Україні і мав за мету сприяння інтеграції та підвищення якості життя внутрішньо переміщених осіб, забезпечення рівного доступу до інформації, знань і культурного надбання. Одним з питань семінару було питання розвитку і дотримання *Academic integrity* - етичної політики академічної спільноти.

Відповідно до Закону України «Про освіту» *академічна доброчесність* – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

На початку роботи з цільовою аудиторією та наприкінці семінару було проведене опитування щодо розуміння основ *Academic integrity*. Метою дослідження було виявлення початкового рівня обізнаності з поняттям академічної доброчесності та відстеження динаміки розуміння основних понять та принципів доброчесності під час заходу. Методом дослідження було обрано анкетування. Інструментарій дослідження – анкета з 10 питань. Питання пропонувалися різного типу: закриті питання з запропонованими варіантами відповідей та відкриті, де респонденти повинні були сформулювати відповіді самостійно.

В якості об'єкту дослідження виступали учасники семінару: 57% бакалаври, 22% магістри, 17% аспіранти та 4% к.е.н. На початку семінару аудиторія поділилася на три групи: 30% тих, хто знає про принципи *Academic integrity*; 40% тих, хто лише щось чув; 30% тих, хто зовсім не орієнтується у питанні. Під час семінару були розглянуті питання різновидів недоброчесності, причин виникнення, видів покарання, методів та інструментів боротьби з

недоброчесністю тощо.

Відповідно до ст.42 Закону України «Про освіту» порушенням академічної доброчесності вважається:

- *академічний плагіат* – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- *самоплагіат* – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- *фабрикація* – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- *фальсифікація* – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- *списування* – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- *обман* – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- *хабарництво* – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;
- *необ'єктивне оцінювання* – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти [1].

Під час аналізу відповідей анкет (можна було обрати декілька варіантів) було встановлено помітне зростання щодо розуміння різновидів недоброчесності. На початку найбільша кількість слухачів розцінила як недоброчесність лише академічний плагіат (91%) та списування (65%). Інші різновиди спочатку отримали незначні відсотки, але при повторному опитуванні показники зросли на 35-48%.

Аналіз відповідей на питання анкети щодо причин академічної недоброчесності виявив, що причини часто лежать у сфері організації навчального процесу, а саме: відсутність чітких правил з написання робіт, повторюваність тем письмових робіт та відповідно відсутність інтересу до них зі сторони студентів, необхідність виконання великого обсягу письмових робіт та брак часу, надмірна комерціалізація освіти тощо. Крім того, студенти відмічають відсутність досвіду написання робіт та потрібної інформації, необхідних для виконання завдання, неможливість звернутися за допомогою тощо. Звертає увагу той факт, що забезпечення доступу до необхідної інформації, яку опитувані вказують як одну з найважливіших причин академічної недоброчесності, – це один з основних напрямків діяльності наукової бібліотеки.

За результатами роботи під час семінару значно змінилася думка цільової аудиторії і щодо необхідності перевірки студентських робіт на плагіат: майже вдвічі збільшилось кількість прихильників перевірки.

В результаті дослідження встановлено, що збільшилось розуміння важливості дотримання Academic integrity для престижу університету в цілому, думки студентського колективу та особисто для емоційного стану порушника принципів академічної доброчесності.

Серед методів запобігання академічної недоброчесності аналізували організаційно-конструктивні, репресив-

ні та психологічні. Було виявлено найефективніший з точки зору слухачів семінару інструмент конструктивного методу – роз'яснювальна робота, а саме консультації та семінари. Найбільш неочікувані відповіді були отримані щодо доцільності санкцій у випадку виявлення академічної недоброчесності: по-перше, втричі виросла кількість прихильників конструктивного методу боротьби з академічною недоброчесністю, а саме повторного вивчення дисципліни; по-друге, з'явилися і прибічники репресивного методу – відрахування з ЗВО як покарання за плагіат. Необхідність повторного оцінювання як санкція за недоброчесність стабільно займала перше місце за поширеністю у відповідях і першого, і другого опитування. Передбачені законом «Про освіту» [1] методи, як позбавлення академічної стипендії, позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання не розглядалися.

Наприкінці семінару опитування продемонструвало позитивну динаміку: залишилося лише дві групи - абсолютна більшість знайома з поняттям та принципами *Academic integrity*, лише 3 особи виявили бажання глибше вивчити питання. Таким чином можна зробити висновок про ефективність заходу та досягнення мети семінару.

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

1. Моніторинг наданих послуг – ефективний засіб отримання зворотнього зв'язку з користувачами. Опитування на початку та в кінці семінару дозволяє провести оцінювання змін в уявленні щодо академічної доброчесності.

2. Використання конструктивних методів боротьби з недоброчесністю підвищує вимоги до бібліотекарів ЗВО як просвітницької інституції, відповідальної за поширення інформації щодо доброчесності в освіті. Саме бібліотека у змозі подолати такі причини академічної недоброчесності

у сфері організації навчального процесу, як брак інформації, неможливість звернутися за допомогою тощо. Дослідження свідчить, що наразі бібліотека має ефективні інструменти роз'яснювальної роботи. Відповідно бібліотекари повинні постійно підвищувати свій професійний рівень та бути готовими надавати консультації та проводити семінари з Academic integrity.

3. Наукова бібліотека як структурний підрозділ Маріупольського державного університету не тільки допомагає у засвоєнні принципів та методів навчання власним здобувачам освіти, але і приймає на себе відповідальність за впровадження принципів академічної доброчесності серед інших ЗВО м. Маріуполь. Робота бібліотеки у цьому напрямку зіграє визначальну роль в трансформації українського суспільства, адже носіями змін суспільних цінностей у майбутньому стануть сучасні випускники університетів.

Список використаної літератури

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. - № 2145-VIII. // Голос України. – 2017. – № 178–179. – С. 10–22.

Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**Науково-дослідна діяльність
наукової бібліотеки
Маріупольського державного
університету**

Матеріали VIII науково-методичного
семінару

27 лютого 2020 р.

Маріуполь
2020

УДК 012

Відповідальний за випуск: директор наукової бібліотеки Маріупольського державного університету Шакула А. П.

Комп'ютерна верстка: Дейниченко О. В.

*Рекомендовано до друку
науково-методичною радою наукової бібліотеки
Маріупольського державного університету
(протокол № від . .2020 р.).*

НЗ4 Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету : матеріали VIII науково-методичного семінару. 27 лютого 2020 р. / ред. А. П. Шакула. – Маріуполь : МДУ, 2020. – 68 с.

У виданні представлено матеріали і статті співробітників наукової бібліотеки Маріупольського державного університету з науково-дослідної роботи за 2019 р.

Видання може стати в нагоді як співробітникам бібліотек, так і всім, кого цікавить діяльність вузівської бібліотеки.

УДК 012